

ВІДГУК

офіційного опонента – кандидата юридичних наук, доцента Шевченко Любові Василівни на дисертацію Шаповалової Інни Олександрівни на тему: «Правове регулювання проходження служби особами рядового та начальницького складу державного бюро розслідувань», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії у галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Ступінь актуальності обраної теми. У сучасних умовах реформування системи правоохоронних органів особливого значення набувають питання забезпечення ефективного кадрового механізму, належного проходження служби, дотримання правового статусу працівників, а також формування професійного, добросовісного та незалежного кадрового складу ДБР.

Важливість дослідження посилюється тим, що діяльність Державного бюро розслідувань пов'язана із розслідуванням злочинів, учинених високопосадовцями, працівниками правоохоронних органів та військовослужбовцями, що потребує особливих вимог до осіб рядового та начальницького складу, порядку їх добору, проходження служби та притягнення до дисциплінарної відповідальності. Водночас аналіз чинного законодавства та правозастосовної практики у цій сфері свідчить про наявність низки прогалин, суперечностей і неврегульованих аспектів, що стосуються організації конкурсного добору, проходження служби, ротації кадрів, оцінювання результативності та припинення служби. Значна кількість норм, що регулюють проходження служби особами рядового та начальницького складу Державного бюро розслідувань, закріплена у різних законодавчих і підзаконних нормативно-правових актах, проте відсутність єдиного системного підходу до правового регулювання цих питань, зокрема щодо розмежування правового статусу працівників ДБР (державних службовців, осіб, які проходять спеціальну службу, та інших працівників), може негативно впливати на ефективність функціонування Бюро як правоохоронного органу. У зв'язку з цим комплексне

дослідження правового регулювання проходження служби в Державному бюро розслідувань має важливе теоретичне і практичне значення для подальшого розвитку адміністративного законодавства та вдосконалення діяльності цього правоохоронного органу.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження узгоджується із положеннями: Антикорупційної стратегії на 2021–2025 роки, затвердженої Законом України від 20 червня 2022 року № 2322-IX; Цілей сталого розвитку України на період 2030 року, затверджених Указом Президента України від 30 вересня 2020 року № 722/2019; Стратегії національної безпеки України, затвердженої Указом Президента України від 14 вересня 2021 року № 392/2021; Стратегії реформування державного управління України на 2022–2025 роки, затвердженої Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21 липня 2021 р. № 831-р.; Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки, затвердженого Указом Президента України від 11 травня 2023 р. № 273/2023. Роботу підготовлено відповідно до Тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2025–2029 роки, затвердженої наказом Міністерства внутрішніх справ від 21 травня 2024 року № 326. Тема дисертації затверджена Вченою радою Національної академії внутрішніх справ 31 жовтня 2023 року (протокол № 22), уточнена Вченою радою Національної академії внутрішніх справ 29 квітня 2025 року (протокол № 10).

Достовірність та обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані авторкою, у своїй більшості є обґрунтованими та переконливими. Необхідно відзначити виважене та прискіпливе ставлення авторки дисертації до опрацювання теоретичних джерел, детального аналізу не лише термінологічного апарату, понять, тез і думок різних науковців, а й

дослідження етимології понять на основі якого дисертантка формулює власні фахові, логічні, слушні висновки та позиції, що може свідчити про комплексний науковий підхід до тих явищ і процесів, які досліджувались у роботі.

Високим є теоретичний рівень викладу матеріалу, авторка вдало застосувала різноманітні методи наукового пізнання, ґрунтовно проаналізувала законодавчі акти, коректно полемізувала з іншими вченими, аргументовано обстоювала власну позицію, на підставі чого сформувала теоретичні висновки та практичні рекомендації, які є вагомим внеском у науку і мають достатній ступінь наукової новизни. Переважна більшість висновків та пропозицій дисертантки заслуговують на схвалення та підтримку.

В цілому дисертаційне дослідження Шаповалової І. О. вирізняється аргументованістю та достатньою обґрунтованістю пропонованих висновків, що підтверджено належними інформаційними даними.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є одним із перших комплексних досліджень правового регулювання проходження служби особами рядового та начальницького складу Державного бюро розслідувань, що дало змогу сформулювати перспективні напрями вдосконалення адміністративного законодавства, законодавства про державну службу, законодавства про Державне бюро розслідувань, відомчих нормативно-правових актів, норм, які регулюють суспільні відносини в досліджуваній сфері. До основних наукових положень, що характеризують новизну отриманих результатів і виносяться на захист, належать такі:

вперше:

сформульовано та охарактеризовано історичні етапи становлення та розвитку проходження служби в Державному бюро розслідувань, зокрема: перший – формування та функціонування Національного бюро розслідувань, другий – створення та діяльність сучасного Державного бюро розслідувань;

аргументовано, що «правова основа проходження служби в Державному бюро розслідувань є системно впорядкована сукупність нормативно-правових актів різної юридичної сили, що встановлюють засади, принципи, умови та процедури вступу на службу, її проходження, просування по службі, притягнення до відповідальності та припинення службових правовідносин осіб рядового та начальницького складу зазначеного органу»;

встановлено, що «механізм правового регулювання добору кадрів на службу до Державного бюро розслідувань – це системно організована, нормативно визначена сукупність адміністративно-правових засобів, способів і процедур, за допомогою яких забезпечується формування кадрового складу зазначеного правоохоронного органу через реалізацію встановлених законом вимог, принципів і критеріїв відбору, оцінювання та призначення кандидатів, а також діяльності уповноважених суб'єктів щодо прийняття відповідних кадрових рішень, спрямованих на забезпечення професійності, доброчесності, компетентності та ефективності функціонування Державного бюро розслідувань»;

доведена необхідність розробки та прийняття Концепції кадрового забезпечення Державного бюро розслідувань на період до 2030 року;

удосконалено:

підходи щодо сутності поняття «прийняття на службу до Державного бюро розслідувань як юридично визначеної процедури залучення особи до виконання службових обов'язків у статусі працівника Державного бюро розслідувань, що здійснюється відповідно до вимог спеціального законодавства, з дотриманням установлених кваліфікаційних критеріїв, конкурсних процедур та умов проходження служби, яка за своїм правовим характером визнається державною службою особливого характеру»;

сформульовано та охарактеризовано напрями вдосконалення проходження служби в Державному бюро розслідувань, зокрема: 1) напрям обґрунтування

змісту службових правовідносин, що виникають між державою в особі Державного бюро 31 розслідувань та його працівниками; 2) напрям оптимізації процедур прийняття на службу та її припинення; 3) напрям удосконалення системи оцінювання службової діяльності та кар'єрного зростання працівників Державного бюро розслідувань; 4) напрям врегулювання питань матеріального та соціального забезпечення осіб, які проходять службу в Державному бюро розслідувань. Водночас визначено особливості напрямів удосконалення проходження служби в Державному бюро розслідувань;

дістало подальшого розвитку:

класифікація нормативно-правових актів, які становлять правову основу проходження служби в Державному бюро розслідувань на три групи, а саме: акти міжнародного, державного (національного) і локального рівнів;

заходи підвищення ефективності та легітимності конкурсної процедури в Державному бюро розслідувань, зокрема: а) забезпечення інституційної незалежності конкурсних комісій; б) удосконалення критеріїв оцінювання кандидатів; в) законодавче регулювання прозорості конкурсних процедур; г) здійснення стандартизації поліграфічного тестування; г) створення незалежного органу моніторингу конкурсів; д) проведення післякадрового моніторингу за допомогою запровадження системи постконкурсного супроводу (адаптаційних програм, менторства, періодичного оцінювання) тощо;

Повнота викладу наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації та в опублікованих працях. Теоретичні результати та висновки проведеного дослідження відображено у десяти наукових працях, серед яких чотири статті – у виданнях, включених МОН України до переліку наукових фахових з юридичних наук, шість тез наукових доповідей на науково-практичних заходах.

Достатньо обґрунтованою та логічною є структура дисертації, яка є послідовною, раціональною, зумовленою предметом, метою та завданнями

дослідження. Робота складається із анотації, вступу, трьох розділів, що містять вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел (200 найменувань) і п'ять додатків. Повний обсяг дисертації становить 254 сторінки, із них основний текст дисертації – 197 сторінок.

У *вступі* чітко та логічно обґрунтовано вибір теми дослідження, окреслено сучасний стан та виділено невирішені проблемні питання, охарактеризовано необхідність розв'язання суперечностей, які зумовлюють актуальність дослідження. Авторка представила мету, об'єкт, предмет дослідження, сформулировала основні завдання, визначила методологічні та теоретичні основи, охарактеризувала методи дослідження, розкрила наукову новизну, теоретичне і практичне значення одержаних результатів, представила відомості про впровадження та апробацію результатів дослідження, а також вказала структуру та обсяг дисертації.

У *першому розділі* викладено теоретико-правові засади проходження служби особами рядового та начальницького складу в Державному бюро розслідувань. Зокрема, проаналізовано правові основи проходження служби в ДБР, а також досліджено поняття, зміст та характерні особливості проходження служби особами рядового та начальницького складу цього правоохоронного органу.

Другий розділ роботи присвячено питанням визначення правової характеристики проходження служби особами рядового та начальницького складу в Державному бюро розслідувань. Серед іншого, тут розглянуто особливості прийняття, умови проходження та підстави припинення служби особами рядового та начальницького складу в Державному бюро розслідувань.

У *третьому розділі* дисертаційного дослідження проаналізовано зарубіжний досвід проходження служби особами рядового та начальницького складу в аналогічних правоохоронних органах, а також обґрунтовано основні

напрями удосконалення правового регулювання проходження служби в Державному бюро розслідувань.

У висновках дисертації сформульовано наукові положення та одержано результати, що в сукупності спрямовані на вирішення важливого наукового завдання з розроблення теоретичних положень і науково обґрунтованих рекомендацій щодо правового регулювання проходження служби особами рядового та начальницького складу державного бюро розслідувань.

Таким чином, є всі підстави стверджувати, що структура дисертації Шаповалової І.О. добре продумана і відповідає тим завданням, які поставила перед собою авторка. Дисертантка послідовно виклала матеріал, в основному правильно співвідносячи загальні та конкретні питання, сформулювала необхідні наукові дефініції, що дозволило авторці показати свої знання в сфері, яка досліджувалась, та глибоко і розгорнуто проаналізувати положення нормативно-правових актів щодо проходження служби особами рядового та начальницького складу державного бюро розслідувань.

В процесі дослідження авторка не абстрагувалася в наукову розробку проблеми, а поставила конкретні та чіткі завдання, у зв'язку з чим дисертація отримала цікавий та корисний напрям не лише в науковому руслі, що дозволило їй прийти до практичних результатів та зробити корисні для практичного застосування висновки.

Слід відзначити також стиль, яким написано роботу. Він відзначається логічністю, послідовністю та ясністю думок авторки. Деякі досить складні теоретичні положення дисертації викладені зрозумілою мовою, без зайвих ускладнень.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. Не деталізуючи численні здобутки та позитивні аспекти виконаної дисертаційної роботи, загалом позитивно оцінюючи рецензовану працю, зосередимо увагу на окремих

дискусійних положеннях, які потребують або додаткової аргументації, або спеціальних роз'яснень під час захисту дисертації, зокрема:

1. У підрозділі 2.1 дисертації (стор. 133) авторкою обґрунтовується необхідність забезпечення інституційної незалежності конкурсних комісій та створення незалежного органу моніторингу конкурсів, який міг би здійснювати аудит процесу відбору кадрів на відповідність нормам законодавства та принципам доброчесності. Разом із тим, виникає питання, чи не може створення такого органу призвести до дублювання функцій уже існуючих органів контролю та ускладнення системи кадрового управління? Яким чином, на Вашу думку, можливо забезпечити ефективність такого механізму без надмірного адміністративного навантаження?

2. У дисертації авторкою запропоновано законодавчо врегулювати стандартизацію поліграфічного тестування під час конкурсного відбору. Водночас, потребує додаткового обґрунтування питання щодо достовірності результатів поліграфа та правових гарантій їх використання, зважаючи на відсутність єдиних міжнародно визнаних стандартів оцінювання таких тестувань. Хотілося б також почути, яким чином можна забезпечити належний рівень правової визначеності у цій сфері?

3. На стор. 202–204 дисертації авторка акцентує увагу на необхідності впровадження електронних систем моніторингу та цифрових механізмів оцінювання службової діяльності працівників ДБР. Разом із тим, потребує уточнення питання забезпечення захисту персональних даних працівників та кібербезпеки відповідних інформаційних систем, зважаючи на специфіку діяльності правоохоронного органу та обмежений доступ до службової інформації. Які саме правові та організаційні механізми, на Вашу думку, мають гарантувати належний рівень захисту?

Підсумовуючи викладене, необхідно зазначити, що наведені вище зауваження та рекомендації в цілому не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження, яке має науково-теоретичне і практичне значення, оскільки спрямовані на уточнення чи доповнення окремих положень дисертації, а у низці випадків носять спірний чи дискусійний характер.

Таким чином, рецензована дисертація є кваліфікованою науковою працею, що містить результати здійснених авторкою досліджень. Отримані Шаповаловою І.О. нові науково обґрунтовані результати в сукупності розв'язують конкретне наукове завдання, що має істотне значення як для науки, так і для практичної діяльності ДБР.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність в цілому, оформлення. Зміст дисертації «Правове регулювання проходження служби особами рядового та начальницького складу державного бюро розслідувань» відповідає заявленій дисертанткою галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право», робота пройшла належну апробацію. Дисертація є кваліфікованою, завершеною працею, у якій не виявлено порушень академічної доброчесності. Дослідження підготовлено зрозумілою, юридично і літературно грамотною мовою. Оформлення дисертації загалом відповідає встановленим МОН України вимогам.

Ураховуючи викладене можна зробити висновок, що дисертація відповідає вимогам «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах)», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283), наказу МОН України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами від 12 липня 2019 року) і «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44), а

її авторка – Шаповалова Інна Олександрівна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент:

доцент кафедри публічного

та міжнародного права

Київського національного економічного

університету імені Вадима Гетьмана

кандидат юридичних наук, доцент

Любов ШЕВЧЕНКО

Підпис *Шевченко Л.*
ЗАСВІДЧУЮ
Заступник начальника відділу кадрів
Київський національний
економічний університет
імені Вадима Гетьмана
Л. Шевченко
_____ 20__ р.